

Rugbrødsfabrikken endte i en ostekløkke

BENEDICTE TOFTEGÅRD

Bz'erne og fagbevægelsen havde et fælles ståsted og et fælles mål. Men bz'ernes selvtillidsstrækkelighed blokerede for, at kampen for boliger blev til noget.

I PETER ØVIG Knudsens (PØK) bog 'BZ, du har ikke en chance - tag den!' er der i starten et kapitel med titlen 'Rugbrødsfabrikken Rutana'. Her fortæller murerlærling Kate Jørgensen om, hvordan hun i sensommeren 1981 sammen med sin kæreste Mikael og to andre unge (Jonas og Bene) beslutter at danne Ini'tivgruppen for et Ungdomshus. Mikael var i lære som maskinarbejder og Jonas og jeg som typografer. Ja, for det er mig, som er 'Bene'!

BZ. Demonstranter samles foran Frederiksberg Præstegård for at gå i talerhøjde til Rutanas gamle brødfabrik på Nørrebro. Foto: Lektor Steenly Hansen

Det blev en fantastisk oplevelse og politisk erfaring at være med til at skabe en bevægelse, der i løbet af meget kort tid involverede flere tusind unge fra nær og fjern, og som kom på forsiden af alle landets aviser.

Da bevægelsen begyndte at besætte huse til det formål at oprette bofællesskaber, og den politiske mening ud over at forsvare sig mod politiet begyndte at fortone sig, var jeg skredet. Jeg er derfor i BZ-bevægelsens egen terminologi (fair nok) slet ikke rigtig bz'er og kan derfor ikke udtale mig om livet i de besatte huse, som jeg har besøgt, men hvor jeg ikke følte mig særlig velkommen.

Politiken kronik
12. november
2016 side 1

Rugbrødsfabrikken endte

BENEDICTE TOFTEGÅRD

Bz'erne og fagbevægelsen havde et fælles ståsted og et fælles mål. Men bz'ernes selvtillidsstrækkelighed blokerede for, at kampen for boliger blev til noget.

I PETER ØVIG Knudsens (PØK) bog 'BZ, du har ikke en chance - tag den!' er der i starten et kapitel med titlen 'Rugbrødsfabrikken Rutana'. Her fortæller murerlærling Kate Jørgensen om, hvordan hun i sensommeren 1981 sammen med sin kæreste Mikael og to andre unge (Jonas og Bene) beslutter at danne Ini'tivgruppen for et Ungdomshus. Mikael var i lære som maskinarbejder og Jonas og jeg som typografer. Ja, for det er mig, som er 'Bene'!

Det blev en fantastisk oplevelse og politisk erfaring at være med til at skabe en bevægelse, der i løbet af meget kort tid involverede flere tusind unge fra nær og fjern, og som kom på forsiden af alle landets aviser.

Da bevægelsen begyndte at besætte huse til det formål at oprette bofællesskaber, og den politiske mening ud over at forsvare sig mod politiet begyndte at fortone sig, var jeg skredet. Jeg er derfor i BZ-bevægelsens egen terminologi (fair nok) slet ikke rigtig bz'er og kan derfor ikke udtale mig om livet i de besatte huse, som jeg har besøgt, men hvor jeg ikke følte mig særlig velkommen.

Jeg synes alligevel, at jeg har noget vigtigt at bidrage med til historien. Spørgsmål, som PØK ikke berører ret meget. Hvordan og hvorfor kunne det lade sig gøre at 'tænde' så mange unge så hurtigt, ofte blot ved mund-til-mund, løbesedler

BZ. Demonstranter samles foran Frederiksberg Præstegård for at gå i talerhøjde til Rutanas gamle brødfabrik på Nørrebro. Foto: Lektor Steenly Hansen

I 1981 VAR København stadig en by med store industriarbejdspladser. LK-NES, Storno, FLSmidth, B&W, Tuborg og Carlsberg-bryggerierne blandt mange - men virksomhederne skrantede og tog ikke unge ind. Ungdomsarbejdsløsheden nåede op omkring de 100.000, og politikere og fagbevægelse havde endnu ikke fundet ud af, hvad de skulle stille op.

Fremtidforskere og visse socialdemo-

Benedicte Toftegård er grafisk trykker og fællestillidsmand. Hun er forfatter til

Rugbrødsfabrikken endte i en osteklukke

BENEDICTE TOFTEGÅRD

Børerne og fagbevægelsen havde et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtiltrækkelighed blokerede for, at kampen

I PETER ØRSKOV Knudsen (PØK) bog, *Selv*, får vi et indblik i den tidlige 'Rugbrødsfabrikken' i København. Men faktisk var det først i slutningen af 1970'erne, at den blev et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtiltrækkelighed blokerede for, at kampen

22. Deltagere mødes i Abel Katrines Gade på Vesterbro. Foto: Larsen/Storebrand

ingenting at glo på, ingenting at tro på, ikke noget at græde af, ikke noget at le af. Så vi hænger på stationen og får tiden til at gå. Tænker ikke på i morgen, vi har ingenting at nå. For jeg er da ligeglad, li, li, li ligeglad. Kan ikke bruges af nogen som min generation.

der samlede mange forskellige ungdomsgrupper i en fælles kamp for det, som betyder noget, når man er ung: fremtidsperspektiver og frie rammer til at bestemme over eget liv. Vi drømte om et ungdomshus, hvor man kunne dyrke sit eget, f.eks. punkmusik, gadeteater, knallertværksted, spisestue, lærningeklub med rådgivning osv., og alligevel mødes på tværs om fælles aktion for det, vi kunne være enige om.

osteklukke

loptog til
e atomra-
SS-20-
i atom-
samtidig
at for-
duften af
. Compu-
ien flip-
prune
m holdt
kom Mal-

*Ingenting at glo på, ingenting at tro på
Ikke noget at græde af, ikke noget at le af
Så vi hænger på stationen
og får tiden til at gå
Tænker ikke på i morgen,
vi har ingenting at nå
For jeg er da ligeglad, li, li, li ligeglad
Kan ikke bruges af nogen
som min generation*

SELV HAVDE JEG haft forskellige småjobs og var blevet mor som 19-årig, inden det endelig lykkedes mig at komme ind på EFG's basisår i sommeren 1978. Da der skulle findes praktikpladser, stod jeg som kvinde i et udpræget mandefag bagerst i køen, men jeg fik den: lærepladsen som typografisk trykker. Jeg havde nemlig en stærk fagforening i ryggen.

I foråret 1981 kæmpede typograferne i tre måneders arbejdskonflikt for retten til efteruddannelse og til at betjene den nye teknologi, som i rivende fart ændrede sig fra bly over papir og film til de første fotosatscomputere. Jeg var som 22-23-årig lærningeformand meget tæt på begivenhederne. Kampen blev tabt, men jeg lærte noget om solidaritet og om organisation, og det var med de erfaringer i ryggen, jeg sad der i lejfligheden i Rådmandsgade 8 den sensommeraften, hvor vi besluttede at starte et nyt ungdomsoprør!

Ideen var Mikael's. Det var Kate, som fandt på navnet. Initiativgruppen for et Ungdomshus skulle være en bevægelse,

“ Den første tid var euforisk og fuld af humor

og frie rammer til at bestemme over eget liv.

Vi drømte om et ungdomshus, hvor man kunne dyrke sit eget, f.eks. punkmusik, gadeteater, knallertværksted, spisestue, lærningeklub med rådgivning osv., og alligevel mødes på tværs om fælles aktion for det, vi kunne være enige om.

PØK BESKRIVER i bogen, at bevægelsen i starten var helt pacifistisk, hvordan vi meget hurtigt blev udsat for tæsk og tåregas og i stedet endte med at drive gæk med politiet og besætte et helt andet hus: Stiftelsen i Abel Katrines Gade på Vesterbro, som vi barrikaderede 31. oktober.

Den første tid var euforisk og fuld af humor. Man kom i den der særlige tilstand, hvor man gerne forærer sin varme sweater væk til en, der fryser mere end en selv, fordi det at eje noget mister sin betydning. Man er en del af noget større. Noget større end én selv.

Vi vidste udmærket, at projektet stod og faldt med, om det lykkedes at få folkelig opbakning. Det fik vi også langt hen ad vejen. Selv støtteerklæringer fra en af

Politiken kronik
12. november
2016 side 2

Rugbrødsfabrikken endte i en ostekløkke

BENEDICTE TOFTEGÅRD

Børerne og fagbevægelsen havde et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtiltrækkelighed blokerede for, at kampen

I FEBRUAR 1982 måtte et af de utallige fællesmøder opgives drømmen og forlade et fuldstændig smadret hus. De, som gik videre til det, man nu kaldte BZ-bevægelsen, og som besatte Allotria og 'Lille Fjer' for at danne kollektiver, signalerede med deres attitude, at de var modstandere af lønarbejde. Så behøvede de ikke at føle sig kasseret.

Skal man vende ryggen til det omgivende samfund og skabe sit eget ideal,

BZ. Demonstration ved Abel Katrines Gade. Foto: Larsen/Storebrand

og mangling af glæde, mangling af til, på alle måder en grænseløs, ikke noget at se ud af at hænges på væggen og få hængt på væggen i de fleste af de år der blev brugt på at gøre det, som man havde lyst til.

DET VAR IKKE kun bz'ere, som gik på gaden på den tid. Og det var ikke kun i Margaret Thatchers England, ordensmagten tævede løs på arbejdere, som fik frataget eksistensgrundlag og identitet. Danmark havde også sine langvarige og ofte politiske arbejds konflikter ledsaget af blokader og demonstrationer, som blev mødt med politivold. Typografer, havnearbejdere, stilladsarbejdere og buschauffører var bare nogle af dem, som forsøgte at protestere mod fyringer og forringelser.

“I den gamle Inivivgruppe var vi en del lærlinge, der vidste, at fagforeningerne ofte var 'sløve'”

Der var ofte skrækslagne for en ungdomsgeneration, de ikke forstod, og brugte i de år mest energi på at indskrænke ungdomsarbejdet med rigide regler.

I oktober 1982 fik de unge i København et ungdomshus på Jagtvej.

KORT TID EFTER blev der i en weekend afholdt et stort ungdomstræf i Metal Ungdom, hvor der kom lærlinge til København fra hele landet. Jeg husker ikke anledningen. Måske noget med, at Metaltoppen ville fratage lærlingene stemmeretten? Lærlingene skulle aktionere foran Metals kongres, lave happenings, på virksomhedsbesøg i lærlingeklubben på B&W og slutte af med en fest.

De modige arrangører (bl.a. min daværende kæreste, der var i lære som maskinarbejder) valgte Ungdomshuset til festen. Derfor var jeg med til at muge ud, så lokalerne var anvendelige, og vi transporteret med bankende hjerte flere vogn-

... Rugbrødsfabrikken endte i en ostekløkke

Socialdemokratiets vælgerforeninger på Vesterbro. Vi lavede flere slags udadvendte politiske aktioner. Natten efter at Jaruzelski tog magten i Polen og indledte forfølgelsen af den frie fagbevægelse, sejlede Polens-færgen fra Langelinie med et stort banner, 'Støt Solidaritet', hen over agterstaven.

MEN IKKE ENGANG vi, der befandt os på venstrefløj, havde nogen idé om, hvor meget social armod, der var blandt unge mennesker på bunden af København. 80'erne var ikke kun yuppiernes årti! Gadebørn, stukket af fra alkoholiserede eller voldelige forældre, som havde diverse misbrug og overlevede ved småkriminalitet, væltede ind i det besatte hus i Abel Katrines Gade og brugte det som bosted, åd vores mad, smadrede det, vi byggede op, og strøede om sig med hælervarer og diverse menneskelige efterladenskaber. Det var vi magtesløse over for.

En ungdomshusbevægelse, som skal bruge halvdelen af sin energi på at forsvare sig mod politiet og den anden halvdel på at forsvare sig mod social elendighed, mister sin tiltrækningskraft og sin åbenhed.

I FEBRUAR 1982 måtte et af de utallige fællesmøder opgives drømmen og forlade et fuldstændig smadret hus. De, som gik videre til det, man nu kaldte BZ-bevægelsen, og som besatte Allotria og 'Lille Fjer' for at danne kollektiver, signalerede med deres attitude, at de var modstandere af lønarbejde. Så behøvede de ikke at føle sig kasseret.

Skal man vende ryggen til det omgivende samfund og skabe sit eget ideal,

I den gamle Inivivgruppe var vi en del lærlinge, der vidste, at fagforeningerne ofte var 'sløve'

stod for det sidste.

Det var ikke længere min revolution.

DET VAR IKKE kun bz'ere, som gik på gaden på den tid. Og det var ikke kun i Margaret Thatchers England, ordensmagten tævede løs på arbejdere, som fik frataget eksistensgrundlag og identitet. Danmark havde også sine langvarige og ofte politiske arbejds konflikter ledsaget af blokader og demonstrationer, som blev mødt med politivold. Typografer, havnearbejdere, stilladsarbejdere og buschauffører var bare nogle af dem, som forsøgte at protestere mod fyringer og forringelser.

I den gamle Inivivgruppe var vi en del lærlinge, der vidste, at fagforeningerne ofte var 'sløve', men at de kunne være en magtfaktor i samfundet, hvis de rent faktisk brugte deres styrke.

Fra bevægelsens spæde start, omkring den første besættelse af Rutana, forsøgte Inivivgruppen at etablere kontakt med de lokale fagforeninger i København. Det projekt havde vi desværre ikke meget held med. De DKP-dominerede byggefag ville have revet alt det forfaldne ned og bygge boliger, som også gav arbejde til deres medlemmer. De socialdemokrati-

hvor man kan holde ud at leve? (For nogen handler det om overlevelse).

Eller skal man være der, hvor alle andre er, og forsøge at ændre tingene til det bedre sammen med dem? Bz'erne mente det første, jeg

skæ var ofte skrækslagne for en ungdomsgeneration, de ikke forstod, og brugte i de år mest energi på at indskrænke ungdomsarbejdet med rigide regler.

I FORÅRET 1982 (et par måneder efter at vi havde forladt Abel Katrines Gade) fik jeg optaget en artikel i Grafia, medlemsbladet for typograferne. Artiklen fyldte et helt opslag, og der var henvisning til den på forsiden. 'Hej du fagbevægelse hvornår tager du et iniviv?'. Her foreslog jeg at starte en debat om, »hvordan unge kan blive organiseret i en fagforening umiddelbart efter folkeskolen, selv om de ikke har haft eller har mulighed for at få et arbejde«. Argumentet var, at man kunne give unge et ståsted i erstatning for den arbejdsplads/læreplads, de ikke kunne få, og lære dem, at arbejdsløshed ikke er en individuel skam. Et sådant 'værested' kunne passende bo i et ungdomshus.

I oktober 1982 fik de unge i København et ungdomshus på Jagtvej.

KORT TID EFTER blev der i en weekend afholdt et stort ungdomstræf i Metal Ungdom, hvor der kom lærlinge til København fra hele landet. Jeg husker ikke anledningen. Måske noget med, at Metaltoppen ville fratage lærlingene stemmeretten? Lærlingene skulle aktionere foran Metals kongres, lave happenings, på virksomhedsbesøg i lærlingeklubben på B&W og slutte af med en fest.

De modige arrangører (bl.a. min daværende kæreste, der var i lære som maskinarbejder) valgte Ungdomshuset til festen. Derfor var jeg med til at muge ud, så lokalerne var anvendelige, og vi transporteret med bankende hjerte flere vogn-

Politiken kronik
12. november
2016 side 3

Rugbrødsfabrikken endte i en osteklokke

BENEDICTE TOFTEGAARD

Børerne og fagbevægelsen havde et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtrækkerlighed blokerede for, at kampen

I PØK (PDK) Kvalitet (PDK) bog 2016, så har bogen en dimension – og den er, at den viser et eksempel på, hvordan det kan lade sig gøre at arbejde sammen om at gøre det bedre. Men det er ikke nok. Det er også vigtigt at have et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtrækkerlighed blokerede for, at kampen

22. Deltagere ved et møde i Frederiksberg Politistation for at gå i totalulykke til

og omgivelserne. Det er vigtigt at have et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtrækkerlighed blokerede for, at kampen

Det er vigtigt at have et fælles ståsted og et fælles mål. Men børernes selvtrækkerlighed blokerede for, at kampen

Politiken kronik
12. november
2016 side 4

læs dyre stole og dertil hørende borde fra Metalforbundet ind i huset. (Uden at spørge om lov – undskyld – men de kom uskadt tilbage).

Menuen var koteletter, kartofler med sovs og rødkål, og cateringfirmaet ankom med rygende fade, som skulle bæres op ad trapperne til den store sal. På hvert trin stod der punkklædte bz'ere med aggressiv attitude og buhede ad såvel lærlinge som madleverandører. En kotelet blev raget af fadet i farten, og så stillede de sig ellers op på balkonen og nidstirrede de sultne maskinarbejderlærlinge, der sad der i deres sweatshirts og ternede skjorter og egentlig var draget til København, fordi de gerne ville være med til at kæmpe for bedre arbejdsvilkår og mere demokrati i fagbevægelsen. I bz'ernes øjne var de småborgerlige og til nar, og de skulle hånes.

Metallærningene fik det sikkert, ligesom jeg selv har haft det siden: røde knopper, bare de hører ordene 'de autonome'.

JEG KAN KUN begræde, at vi tabte kampen om den alliance. I øvrigt ikke kun fordi unge kunne have brug for en fagbevægelse, som bakkede dem op. Fagbevægelsen havde og har også brug for ungdommen, fantasien, humoren og balladen. Tænk, hvis man i dag havde kunnet gå på gaden sammen imod nedskæringer i SU og bekæmpe kontanthjælpsloftet og forsvare de svageste, som falder ud af dagpengesystemet. Tænk, hvis man gjorde oprør på arbejdspladserne mod ensretning, markedsfilosofi og konkurrencestat!

Jeg er ikke ung længere, og det er ikke

'Civil ulydighed' er en uundværlig del af et levende demokrati

gelighed og karriere for at kæmpe for noget mere end sig selv?

En ungdomsgeneration, som gør sig sine erfaringer med oprør mod det etablerede, bliver klogere på mange ting. Især sine egne fejl. En ungdomsgeneration, der aldrig lærer sig at handle ved at 'gå på gaden', vil være famlende og have svært ved at yde modstand, når de har brug for det senere hen i livet. Og så finder de sig i for meget og tror, at vi mennesker er magtesløse.

DET STÅR MELLEM linjerne i PØK's bog, at han gerne vil bevise, at de hardcore bz'ere sympatiserede med RAF og bevægede sig på kanten af terror. Jeg har ikke indsigt nok i de senere begivenheder til at vide, om han har ret.

Derimod mener jeg, at det vil være en stor ulykke, hvis historien om Ini'tivgruppen og BZ-bevægelsen ender med at være 'det'. Når meget kommer til at handle om at forsvare sig mod politiet, kommer man nemt til at leve i en selvetableret osteklokke og mister fornemmelsen for, hvornår man er kommet for langt ud.

Selvretfærdigheden sætter ind som erstatning for en forståelse af classesamfundet og af, hvem man egentlig skal solidariser sig med. Når PØK bruger så for-

mig, som skal gøre mig klog på deres oprør, men det er bekymrende, at de unge, som er politisk interesserede i dag, ofte ser det som en levevej. Er de mon parat til at ofre tryk, mangel og karriere for at kæmpe for noget mere end sig selv?

holdsvis meget energi på at forske i paranoiaen, ender han også selv lidt inde i osteklokken. Havnearbejderne i Frihavnen og buschaufførerne i Esbjerg fik også tæsk af politiet, når de demonstrerede. Det blev de altså ikke terrorister af.

I bogen siger chefpolitiinspektør Ejner Lind det meget klogt: at langt de fleste var rædselsslagne for volden. Det var nogle få, som ville den. På begge sider. For han indrømmer, at der også var en uheldig voldskultur blandt elementer i politiet.

VOLD OG TERROR må og skal mødes med afsky, men udenomsparlamentarisme og 'civil ulydighed' er en uundværlig del af et levende demokrati.

Det vigtigste, vi lærte dengang, var, at der altid er noget, man kan stille op, hvis man går sammen med andre om at bekæmpe uretfærdighed. Det er ikke altid, man vinder, men de, som udøver magtmisbrug, vil ofte tænke sig om næste gang. Et styrkeforhold kan forrykkes næste gang, når man er blevet flere.

Både Ini'tivgruppen og BZ-brigaden var stærkest, når vi brugte humor som våben. Pressen skrev dog mest om volden.

Jeg vil slutte med at sige, at det er godt, at nogen skriver på historien. Så tak til PØK for det, også selvom noget kunne vægtes anderledes. Der vil altid være lige så mange versioner af historien, som der er folk, der har deltaget i begivenhederne. Det er ikke det værste. Det værste er historieløsheden.

BENEDICTE TOFTEGAARD